

OPETUSMINISTERIÖ

7.3.2008

KORKEAKOULUJEN RAKENTEELLISEN KEHITTÄ- MISEN SUUNTAVIIVAT VUOSILLE 2008–2011

Opetusministeriö esittää tässä asiakirjassa valtakunnallisen korkeakoulupolitiikan linjauksiin pohjautuvat suuntaviivat siitä, millaisiin tavoitteisiin ja ratkaisuihin korkeakoulujen tulisi rakenteellisessa kehittämisessä pyrkiä. Tässä muistiossa esitettyjen kehittämis ehdotusten vaihtoehtoina tulevat kysymykseen muutkin ratkaisut, jotka tiivistävät korkeakouluverkkoa ja kehittävät korkeakoulutuksen ja tutkimuksen rakenteita, parantavat opetuksen ja tutkimuksen laatua sekä vahvistavat korkeakoulujen alueellista ja yhteiskunnallista vaikuttavuutta.

SISÄLLYSLUETTELO

1. RAKENTEELLISEN KEHITTÄMISEN TAUSTAA JA LÄHTÖKOHTIA	3
2. KORKEAKOULUJEN RAKENTEELLISEN KEHITTÄMISEN SUUNTAVIIVAT VUOSILLE 2008–2011.7	
3. KORKEAKOULUVERKON KEHITTÄMIEN VUOTEEN 2012 SAAKKA.....	8
3.1. TAVOITTEET YLIOPISTOVERKON UUDISTUMISELLE	10
3.2. TAVOITTEET AMMATTIKORKEAKOULUVERKON UUDISTUMISELLE.....	11
3.3. YLIOPISTOJEN JA AMMATTIKORKEAKOULUJEN STRATEGISET LIITTOUTUMAT.....	13
3.4. YLIOPISTOKESKUKSET JA MUUT ALUEELLISET KESKITTYMÄT	14
4. KORKEAKOULUJEN SISÄISET JA ALAKOHTAISET RAKENTEET.....	16
4.1. SISÄISET KOULUTUS- JA TUTKIMUSRAKENTEET.....	16
4.2. ALAKOHTAINEN KEHITTÄMINEN.....	18
5. RUOTSINKIELINEN KORKEAKOULUVERKKO	24
6. KIRJASTO- JA TIETOPALVELUT SEKÄ YHTEISET TIETOJÄRJESTELMÄT	25
7. KORKEAKOULUJEN RAKENTEELLISEN KEHITTÄMISEN TOTEUTUS JA SEURANTA.....	27

Liitteet

Taulukko 1. Korkeakouluverkko 2008

Taulukko 2. Visio korkeakouluverkosta 2020

Taulukko 3. Korkeakoulujen tunnuslukuja 2006 ja visio tavoitteista 2020

1. RAKENTEELLISEN KEHITTÄMISEN TAUSTAA JA LÄHTÖKOHTIA

Valtioneuvosto on linjannut lähivuosien kehittämistavoitteet hyväksyessään 5.12.2007 koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelman vuosille 2007–2012. Koulutus- ja tutkimusjärjestelmää kehitetään kokonaisuutena siten, että globalisaation ja kansainvälistymisen haasteisiin, väestörakenteen, työelämän ja muihin toimintaympäristön muutoksiin vastataan niin, että kansakuntamme kilpailukyky kasvaa, hyvinvointi lisääntyy ja kulttuuri, luovuus ja sivistys vahvistuvat. Koulutus- ja tutkimustoiminnan laadun parantaminen, vaikuttavuuden vahvistaminen ja tehokkuuden lisääminen edellyttävät toimintaympäristön muutosten huomioon ottamista oppilaitosverkon, koulutuksen järjestäjäverkon ja korkeakouluverkon kehittämisessä. Työelämän osaamistarpeisiin ja ikärakenteen muutokseen vastataan myös parantamalla aikuiskoulutusjärjestelmän toimintaa ja vahvistamalla korkeakoulujen aikuiskoulutustehtävää.

Yliopistoja ja ammattikorkeakouluja kehitetään edelleen duaalimallin pohjalta. Duaalimalli perustuu toisistaan poikkeaviin tutkintoihin, tutkintonimikkeisiin ja tehtäviin. Korkeakoulujen profiloitumista ja painoaloja vahvistetaan ja korkeakouluverkkoa tiivistetään nykyistä vahvempien ja laadukkaampien korkeakouluyksiköiden kehittämiseksi.

Rakenteelliseen kehittämiseen kytkeytyy yliopistojen taloudellisen ja hallinnollisen autonomian laajentaminen. Korkeakoulujen rakenteellista uudistusta tukevat myös tutkintorakenteen uudistus, tutkijakoulutuksen ja tutkijanuran toimenpideohjelman toimeenpano, sektoritutkimuksen rakenteiden ja tutkimusinfrastruktuuripolitiikan kehittäminen, kansallisen innovaatiostrategian valmistelu sekä valtiosuusjärjestelmän uudistaminen ja ammatillisesti suuntautuneen aikuiskoulutuksen kokonaisuudistus.

Korkeakoulu-uudistuksen keskeisiä tavoitteita ovat:

- alueellisesti vahvemman ja vaikuttavamman korkeakouluverkon saavuttaminen
- koulutuksen ja tutkimuksen laadun ja vaikuttavuuden vahvistaminen
- resurssien kohdentaminen huippututkimukseen ja strategisiin painoaloihin
- korkeakoulujen roolin vahvistaminen innovaatiojärjestelmässä
- paremmat edellytykset kilpailla kansainvälisestä tutkimusrahoituksesta ja tehdä yhteistyötä ulkomaisten korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten kanssa

- korkeakoulujen aikuiskoulutustehtävien ja -rakenteiden selkiyttäminen
- osaavan työvoiman saatavuuden turvaaminen ja joustava reagoitukyky toimintaympäristössä tapahtuviin muutoksiin
- osallistuminen kasvaville ja kansainvälistyville koulutusmarkkinoille
- korkeakoulujen rahoituspohjan monipuolistaminen
- korkeakoulujen kiinnostavuuden lisääminen kilpailukykyisenä työntajana

Euroopassa korkeakoulujen uudistaminen on ollut vahvasti esillä. Euroopan komissio antoi toukuussa 2006 tiedonannon korkeakoulujen nykyaikaistamisesta. Tiedonannossa todetaan, että Euroopan korkeakoulut ovat keskimäärin hyvätaoisia, mutta tulevat haasteet edellyttävät useita kehittämistoimia. Euroopan maissa on toteutettu tai käynnissä yliopistolainsäädännön uudistaminen osana eurooppalaisten korkeakoulujen nykyaikaistamista. Ranska sai yliopistolainsäädäntönsä uudistettua viime kesänä. Itävalta ja Saksa ovat uudistaneet koko yliopistopolitiikkansa muutama vuosi sitten. Pohjoismaista Tanskassa on toteutettu mittava yliopisto- ja sektoritutkimuslaitosuudistus, Norjan ja Ruotsin järjestelmissä on Suomea enemmän joustavuutta.

Arvioinnit osoittavat, että suomalaisten korkeakoulujen, erityisesti yliopistojen toimintaedellytykset eivät ole samalla tasolla muiden, modernien eurooppalaisten tai yhdysvaltalaisen yliopistojen kanssa. Suomen kannalta keskeisissä tiedejärjestelmältään edistyneissä maissa yliopistoja ei enää kehitetä osana valtionhallintoa. OECD-arvioitsijat ovat todenneet, että yliopistojen oikeushenkilöaseman muutos on välttämätön, jotta suomalaiset yliopistot voisivat kilpailla samankaltaisin säännöin maailman johtavien yliopistojen kanssa. Myös eurooppalaiseen kehitykseen peilattuna suomalaisten korkeakoulujen rakenteellinen uudistaminen on välttämättömyys.

OECD:n korkeakoulutuksen teema-arvioinnin mukaan Suomen nykyinen kahden sektorin korkeakoulumalli tarjoaa hyvän lähtökohdan tulevaisuuden kehittämistyölle. Erityisiksi kehittämiskohteiksi nostettiin rahoitusrakenteen kehittäminen, kansainvälistyminen sekä korkeakoulusektorien työnohjauksen kehittäminen..

Valtioneuvosto on päättänyt koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelman yhteydessä seuraavista korkeakoululaitoksen rakenteellisen kehittämisen tavoitteista:

Korkeakoulujen toiminnan laadun ja vaikuttavuuden vahvistamiseksi korkeakoulujen välisiä kansallisia ja kansainvälisiä strategisia liittoumia tuetaan. Liittoumien aste vaihtelee korkeakoulujen välisistä

fuusioista yhteistyön tiivistämiseen opetuksessa, tutkimuksessa, tukipalveluissa sekä aineistojen ja laitteistojen yhteiskäytössä.

Vuoden 2012 korkeakoululaitos muodostuu duaalimallin mukaisesti yliopistoista ja ammattikorkeakouluista. Kunkin yliopiston ja ammattikorkeakoulun profiili painottuu eri tavalla opetuksen, tutkimuksen, työelämäkytkentöjen ja aluekehitystehtävän suhteen.

Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen profiileja selkeytetään tavoite- ja tulosneuvotteluissa niin, että strategiset painoalat nousevat selkeästi esiin ja tarjoavat parempia edellytyksiä kilpaillun tutkimusrahoituksen kohdentamiselle ja kilpailuun kansainvälisestä tutkimusrahoituksesta. Yliopistojen tutkimusedellytyksiä vahvistetaan valituilla strategisilla painoaloilla ja erityisesti tutkimusintensiivisissä yliopistoissa.

Teknillisen korkeakoulun, Helsingin kauppakorkeakoulun ja Taideteollisen korkeakoulun pohjalta muodostettava innovaatiyliopisto valmistellaan siten, että yliopisto aloittaa toimintansa 1.8.2009. Tässä yhteydessä turvataan ruotsinkielisten opiskelijoiden mahdollisuudet opiskeluun äidinkielellään nykyisessä laajuudessa. Turun yliopiston ja Turun kauppakorkeakoulun yhteinen konsortio käynnistyy syksyllä 2008 ja uusi yliopisto on toiminnassa vuonna 2011. Kuopion ja Joensuun yliopistoista muodostuva Itä-Suomen liittoyliopisto aloittaa toimintansa viimeistään vuonna 2010. Myös muiden korkeakoulujen rakenteellisen kehittämisen hankkeita tuetaan ja kannustetaan.

Yliopistokeskuksia kehitetään aikuisväestön osaamistason nostamisen alueellisina resurssi- ja koordinaatiokeskuksina, jotka toimivat tiiviissä yhteistyössä alueen ja sen yritysten kanssa. Niiden toiminnan laatu ja vaikuttavuus arvioidaan vuoden 2008 aikana.

Ammattikorkeakoulujen painopiste on korkeatasoisessa työelämälähtöisessä opetuksessa sekä erityisesti pientä ja keskisuurta yritystoimintaa ja palvelusektoria tukevassa soveltavassa tutkimus- ja kehitystyössä. Alueellisiin työvoimatarpeisiin vastaaminen on ensisijaisesti ammattikorkeakoulujen vastuulla.

Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen hallinnollisen yhteistyön tiivistäminen ja yhteinen strateginen päätöksenteko ovat tavoiteltavia erityisesti heikomman väestökehityksen alueilla. Yliopistokeskustoimijoiden yhteistyösopimukset uudistetaan niin, että myös ammattikorkeakoulut voivat tulla niihin mukaan.

Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen tutkintojen erilaisilla sisällöillä ja painotuksilla turvataan yhteiskunnan ja työelämän osaamistarpeiden tyydyttäminen monipuolisesti. Voimavarojen tarkoituksenmukaisen käytön mahdollistamiseksi ja opetuksen laadun varmistamiseksi yksittäisiä oppisisältöjä voidaan kuitenkin alueellisesti toteuttaa ja hankkia yhteistyönä.

Yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen indikaattoreita kehitetään ensi vaiheessa työllistymisen, innovaatiotoiminnan ja aluevaikuttavuuden osalta.

Opetusministeriö valmistelee korkeakoulujen rakenteellisen kehittämisen yksityiskohtaisen toimenpideohjelman vuonna 2008. Ruotsinkielisen korkeakoulutuksen kokonaisuus sisällytetään siihen. Korkeakoulujen rakenteellisen kehittämisen seurantaan valmistellaan indikaattoreita (mm. korkeakoulun koko ja vetovoima, laitos-, yksikkö- ja koulutusohjelmarakenteet, korkeakoulutettujen työllistyminen, tutkimusaktiivisuus ja resurssien tehokas käyttö).

Lisäksi korkeakoulujen rakenteelliseen kehittämiseen vaikuttaa valmisteilla oleva aikuiskoulutuksen kokonaisuudistus. Uudistukselle on asetettu seuraavat tavoitteet:

Koulutusjärjestelmää kehitetään tukemaan nykyistä paremmin osaamisen päivittämistä, kehittämistä ja uudelleen suuntaamista. Tunnistetaan työssäkäyvien, työttömien ja muuten työelämän ulkopuolella olevien erityyppiset täydennyskoulutustarpeet ja kehitetään tarjontaa vastaavasti.

Aikuisten kouluttautumismahdollisuuksia parannetaan. Erityisesti edistetään työn ohessa tapahtuvaa oppimista ja pätevoitymistä. Ammattitutkintojärjestelmää kehitetään työelämälähtöisenä laadukkaana pätevoitymiskoulutuksen väylänä. Aikuiskoulutuksen asemaa osana korkeakoulujen tehtävää vahvistetaan ja korkeakoulutettujen täydennyskoulutusmahdollisuuksia laajennetaan. Avoimen ammattikorkeakoulun toimintaa laajennetaan. Selvitetään oppisopimustyyppisen koulutuksen käyttö korkeakoulutettujen täydennyskoulutuksessa. Ammatillisen lisäkoulutuksen ja korkeakoulujen täydennyskoulutuksen rahoituspohjaa selkiytetään.

2. KORKEAKOULUJEN RAKENTEELLISEN KEHITTÄMISEN SUUNTAVIIVAT VUOSILLE 2008–2011

Opetusministeriö on edellisessä luvussa esitettyjen linjausten ja päätösten pohjalta valmistellut rakenteellisen suuntaviivat vuosille 2008–2011. Ne koskevat korkeakouluverkkoa, koulutuksen ja tutkimuksen rakenteita sekä yhteisiä palveluita. Ruotsinkielistä korkeakoulutusta ja korkeakoulujen alueellista vaikuttavuutta tarkastellaan omina kokonaisuuksinaan.

Korkeakoulujen rakenteita tarkastellaan kehittämissuunnitelmassa määriteltyjen indikaattoreiden pohjalta. Liitetaulukoissa 3. korkeakouluille on asetettu vuotta 2020 koskevia tavoitelukuja, joilla seurataan koulutus- ja tutkimustoiminnan laatua, vaikuttavuutta ja tehokkuutta. Korkeakoulujen tulee varautua tarvittavien seurantatietojen tuottamiseen. Rakenteellisen kehittämisen näkökulma tulee sisällyttää myös korkeakouluja koskeviin arviointeihin ja selvityksiin.

Opetusministeriö esittää tässä asiakirjassa valtakunnallisen korkeakoulupolitiikan linjauksiin pohjautuvat suuntaviivat siitä, millaisiin tavoitteisiin ja ratkaisuihin korkeakoulujen tulisi rakenteellisessa kehittämisessä pyrkiä. Tässä muistiossa esitettyjen kehittämis ehdotusten vaihtoehtoina tulevat kysymykseen muutkin ratkaisut, jotka tiivistävät korkeakouluverkkoa ja kehittävät korkeakoulutuksen ja tutkimuksen rakenteita, parantavat opetuksen ja tutkimuksen laatua sekä vahvistavat korkeakoulujen alueellista ja yhteiskunnallista vaikuttavuutta.

3. KORKEAKOULUVERKON KEHITTÄMIEN VUOTEEN 2012 SAAKKA

Tulevaisuudessa korkeakoulut ovat tutkimus- ja koulutusrakenteiltaan ja voimavaroiltaan elinvoimaisia, strategisesti johdettuja sekä taloudelliselta kantokyvyltään ja asiantuntemukseltaan vahvoja yhteisöjä, jotka tuottavat nykyistä laadukkaampaa koulutusta ja tutkimusta sekä vahvistavat kansainvälistä toimintaansa ja yhteiskunnallista vaikuttavuuttaan. Yliopistoja ja ammattikorkeakouluja on vuonna 2012 nykyistä vähemmän ja ne ovat pääsääntöisesti nykyistä suurempia.

Korkeakoululaitoksen määrärahakehys on pääosin tiedossa lähivuosiksi. Rakenteellisen kehittämisen toimilla voidaan tukea korkeakoulujen toimintaedellytyksiä. Nykyistä alueellisesti ja koulutus- ja tieteenaloittaisesti sirpaloitunutta korkeakouluverkkoa tulee koota tiiviimmäksi kokonaisuudeksi. Tämä tapahtuu syvenevän yhteistyön, kuten fuusioiden ja erilaisten strategisten liittoutumien ja allianssien kautta korkeakoulujen keskittyessä strategisten painoalojensa kehittämiseen ja tarvittaessa luopuessa joistakin toiminnoista painoalojensa vahvistamiseksi. Strategisten liittoutumien ja allianssien puitteissa tehtävän yhteistyön laajuus ja syvyys määrittyy korkeakoulujen oman strategiatyön avulla.

Rakenteellisen kehittämisen suuntaviivoissa painottuvat korkeakouluverkon kehittämistarpeet. Korkeakouluverkon rakenteellisilla uudistumisilla ja korkeakoulujen toiminnan tehostamisella on tavoitteena on vapauttaa voimavaroja opetukseen ja tutkimuksen laadun vahvistamiseen. Tämä tapahtuu luomalla korkeakouluyksiköitä, joilla on kilpailukykyiset edellytykset toimia kansallisesti ja kansainvälisesti muuttuvassa korkeakoulukentässä ja joiden taloudellinen kantokyky on kestäväällä pohjalla. Uudistuvat korkeakoulurakenteet antavat nykyistä paremmat mahdollisuudet poikki- ja monitieteellisyyteen, uusiin innovaatioihin ja parempiin opiskelijapalveluihin. Tiiviimmillä yhteisillä toimintarakenteilla tuetaan ja vahvistetaan strategista ajattelua ja päätöksentekoa. Korkeakoulu- rakenteiden sisäinen kehittäminen kuuluu ensisijaisesti korkeakoulujen autonomian piiriin.

Korkeakoulujen ja niiden toimipisteiden määrä vähenee. Korkeakoulut ovat nykyistä vahvempia. Uusia tutkinnonanto-oikeuksia ei pääosin anneta.

Suuri osa yliopistoista ja korkeakouluista on jo oma-aloitteisesti ryhtynyt toimiin rakenteellisen uudistamisen puolesta. Tätä jo tehtyä työtä täytyy tukea. Niiden korkeakoulujen, joilla ei ole vielä omaa valmistelua rakenteellisesta uudistamisesta, tulee viipymättä ryhtyä toimiin rakenteellisen kehittämisen tavoitteiden saavuttamiseksi. Korkeakoulujen tulee esittää näkemyksensä siitä, millä keinoin ja minkälaisin yhteistyömuodoin uudistustavoitteet saavutetaan. Korkeakoulujen uudistummalleista päätetään vuonna 2010 valmistuvan rakenteellisen kehittämisen toimenpideohjelmassa ottaen huomioon erityisesti tavoitteen alueellisesti vahvemmassa ja vaikuttavammassa korkeakouluverkosta.

Korkeakouluyhteisön tarkoituksenmukainen koko ja rakenne voivat vaihdella alueittain. Korkeakoulusektorien sisällä tapahtuva fuusioituminen, vahva profiloituminen ja koulutusalarakenteiden uudelleenjärjestelyt luovat kansainvälisesti vetovoimaisia, osaamisrakenteiltaan vahvoja ja kansainvälisesti kilpailukykyisiä korkeakouluja. Täydennyskoulutuksen ja avoimen yliopiston rakenteita uudistetaan ja aikuiskoulutuksen vahvistaminen huomioidaan koulutustarjonnan suuntaamisessa.

Alueilla, joiden väestön määrä vähenee ikärakenteen muutoksen myötä, vetovoimaisuudessa tai työllistymisessä ilmenee ongelmia, on tarpeen etsiä sellaisia ratkaisuja, jotka tulevaisuudessakin turvaavat alueen monipuolisen korkeakoulutarjonnan ja elinkeinoelämän tarpeet. Tämä edellyttää alueen yhteistä strategista näkemystä sekä yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen tiivistä yhteistyötä omien vahvuuksiensa pohjalta.

Seuraavassa tarkastellaan korkeakoulusektoreittain käynnissä olevia muutoksia ja muutostarpeita. Hahmottelussa on käytetty nykyisten korkeakoulujen vuoden 2006 kokopäiväopiskelijamääriä (FTE). Korkeakoululaitoksen vuoden 2020 opiskelijamäärää tulee vähenemään vuoden 2006 määrästä, vaikka todellista kokopäiväopiskelijoiden määrää on vaikea arvioida. Nuorisoikäluokat pienenevät, mutta samanaikaisesti aikuisopiskelijoiden sekä ulkomaisten opiskelijoiden määrien odotetaan kasvavan. Myös opintojen läpäisyä parantamalla voidaan tehostaa opiskelupaikkojen käyttöä. Korkeakoulujen rakenteellisen kehittämisen toimet vaikuttavat siihen, millaisia opiskelijamäärien muutoksia niissä tapahtuu.

Ruotsinkielistä korkeakouluverkkoa tarkastellaan luvussa 5.

3.1. TAVOITTEET YLIOPISTOVERKON UUDISTUMISELLE

Yliopistojen määrä on nykyisen 20 sijaan **enintään 15 vuonna 2020**. Tieteellinen tutkimus tai taiteellinen toiminta ovat koulutuksen perustana kaikissa yliopistoissa. Yliopistot ovat pääsääntöisesti **vähintään 3 000 kokopäiväopiskelijan yhteisöjä**. Nykyisistä yliopistoista 3 000 opiskelijan tavoitetta eivät saavuta Turun kauppakorkeakoulu, Svenska Handelshögskolan, Taideteollinen korkeakoulu, Sibelius-Akatemia, Teatterikorkeakoulu ja Kuvataideakatemia. Rajan tuntumassa ovat Lappeenrannan teknillinen yliopisto, Vaasan yliopisto ja Lapin yliopisto.

Yliopistoverkkoa kehitetään seuraavasti:

- Teknillisen korkeakoulun, Helsingin kauppakorkeakoulun ja Taideteollisen korkeakoulun pohjalle rakentuva säätiöpohjainen **Innovaatioyliopisto** aloittaa toimintansa täydessä laajuudessa vuonna 2010. Uusi yliopisto on noin 13 600 opiskelijan yhteisö.
- Turun yliopiston ja Turun kauppakorkeakoulun pohjalle rakentuva **Turun uusi yliopisto** aloittaa toimintansa vuonna 2010 ja on noin 13 000 opiskelijan yhteisö.
- Joensuun ja Kuopion yliopistoista muodostuva **Itä-Suomen yliopisto** aloittaa toimintansa vuonna 2010 on noin 10 000 opiskelijan yhteisö.
- Jyväskylän yliopiston, Tampereen yliopiston ja Tampereen teknillisen yliopiston yhteistyöhanke on **Sisä-Suomen yliopistoallianssi**. Yliopistojen tulisi kehittää yhteistä päätöksentekoa sekä yhteisiä tutkimus- ja koulutusrakenteita.
- **Oulun yliopiston** kehittämistä kansainvälisesti korkeatasoisena tiedeyliopistona jatketaan yhteistyössä elinkeinoelämän ja sektoritutkimuslaitosten kanssa. Oulun yliopistolla on erityisvastuu saamen kielen ja kulttuurin tutkimuksesta ja koulutuksesta.
- **Helsingin yliopiston** kehittämistä korkeatasoisena ja kansainvälisenä tutkimusyliopistona jatketaan. Yliopistolla on erityisvastuu ruotsinkielisestä ja pienten erityisalojen koulutuksesta edustamallaan aloilla. Yliopisto jatkaa kehittämistyötään valitun neljän kampuksen toimintamallia edelleen kehittämällä.
- **Teatterikorkeakoulu** ja **Kuvataideakatemia** jäävät asetetun kokorajan alapuolelle. Niiden vahvat profiilit ja rajallinen työvoimatarve eivät puolla opiskelijamäärien kasvattamista. Vapaiden taiteiden vahvistamiseksi ja poikkitaiteellisuuden kehittämiseksi Teatterikorkeakoulusta ja Kuvataideakatemiasta muodostetaan **Taideyliopisto**. Taideyliopiston perustamisen

yhteydessä tutkitaan yhdessä Tampereen yliopiston kanssa mahdollisuus liittää kokonaisuuteen myös Tampereen yliopiston teatterikoulutus.

- **Sibelius-Akatemian** asema arvioidaan Musiikkitalohankkeen toteutumisen jälkeen. Musiikkitalon rahoituksessa tulisi etsiä vaihtoehtoa, joka ei kohtuuttomasti rasita yliopiston taloutta.

3.2. TAVOITTEET AMMATTIKORKEAKOULUVERKON UUDISTUMISELLE

Ammattikorkeakouluja on 26 ja ne toimivat 68 paikkakunnalla. Tavoitteena on, että maassamme on **enintään 18** pääsääntöisesti **vähintään 2 500 kokopäiväopiskelijan ammattikorkeakoulua vuonna 2020**. Ammattikorkeakoulut toimivat aiempaa harvemmillä paikkakunnilla. Nykyisistä ammattikorkeakouluista 2 500 opiskelijan tavoitetta eivät saavuta Arcada, Diakonia-ammattikorkeakoulu, Etelä-Karjalan ammattikorkeakoulu, Humanistinen ammattikorkeakoulu, Kajaanin ammattikorkeakoulu ja Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu.

Ammattikorkeakouluverkkoa koottaessa ja ammattikorkeakoulujen yhdistyessä lähtökohtana on, että yhdistettävistä ammattikorkeakouluista muodostuu uusi ammattikorkeakoulu, jonka toiminnot ja toimipisteverkko uudistetaan. Ylläpitäjäraakenteilla tuetaan uuden korkeakoulun toimintaa.

Ammattikorkeakouluverkkoa on jo kehitetty seuraavasti:

- Helsingin liiketalouden ammattikorkeakoulu ja Haaga Instituutin ammattikorkeakoulu yhdistyivät vuoden 2007 alusta noin 7 500 opiskelijan **Haaga-Helia ammattikorkeakouluksi**.
- Helsingin ammattikorkeakoulu ja EVTEK-ammattikorkeakoulu yhdistyvät 10 700 opiskelijan **Metropolia -ammattikorkeakouluksi** 1.8.2008 alkaen. **Laurea-ammattikorkeakoulun** mahdollinen liittyminen Metropolia -ammattikorkeakouluun selvitetään.
- Svenska yrkeshögskolan ja Yrkeshögskolan Sydväst muodostavat 1.8.2008 alkaen **Yrkeshögskolan Novian**, joka on suuruudeltaan 2 700 opiskelijaa.

Kasvukeskuksissa, joissa toimii useita ammattikorkeakouluja, on tarkoituksenmukaista muodostaa yksi vahva ammattikorkeakoulu, jolla on aiempaa paremmat edellytykset erityisesti kansainväliseen toimintaan.

- Tampereella on perusteltua rakentaa **Tampereen ja Pirkanmaan ammattikorkeakouluista** yksi 7 400 opiskelijan ammattikorkeakoulu. Yhdistymiseen edetään uudistamalla ammattikorkeakoulujen ylläpitorakennetta.
- **Turun ammattikorkeakoulu ja Satakunnan ammattikorkeakoulu** selvittävät yhteistyön syventämisen mahdollisuuksia.
- **Lahden ammattikorkeakoulu ja Hämeen ammattikorkeakoulu** tiivistävät yhteistyötään ja selkeyttävät työnjakoaan.
- Selvitetään edellytyksiä **Jyväskylän ammattikorkeakoulun** ja Tampereen ammattikorkeakoulujen syvemmälle yhteistyörakenteelle pidemmällä aikavälillä.

Maan eri osien tasapuolisen kehittämisen kannalta on tärkeitä turvata ammattikorkeakoulujen koulutustarjonnan ja tutkimus- ja kehittämistoiminnan riittävyys sekä ammattikorkeakoulujen elinvoimaisuus. Koulutuksen ja tutkimuksen laadun vahvistaminen on erityisen tärkeää ongelmallisen väestökehityksen alueilla. Tämä edellyttää korkeakouluverkon tiivistämistä ja riittäviä rakenteellisen kehittämisen toimia.

- Pohjanmaalla selvitetään parhaillaan korkeakouluverkon rakennetta. **Vaasan ammattikorkeakoulu, Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu ja Seinäjoen ammattikorkeakoulu** syventävät keskinäistä yhteistyötään.
- **Savonia-ammattikorkeakoulu ja Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu** jatkavat yhteistyönsä syventämistä.
- Kaakkois-Suomessa **Etelä-Karjalan, Kymenlaakson ja Mikkelin ammattikorkeakoulut** voisivat muodostaa yhden 9 200 opiskelijan ammattikorkeakoulun.
- **Oulun seudun ammattikorkeakoulu ja Kajaanin ammattikorkeakoulu** selvittävät mahdollisuutta yhteisestä 7 300 opiskelijan ammattikorkeakoulusta.

Verkostomaisesti toimivat Diakonia-ammattikorkeakoulu ja Humanistisen ammattikorkeakoulu jäävät opiskelijamäärältään asetetusta kokotavoitteesta. Niiden tulee löytää strategiset kumppanuudet, jotka luovat edellytyksiä yhteisille tutkimusohjelmille ja opintotarjonnan monipuolistamiselle, mutta samalla säilyttää omat profiilinsa.

- **Humanistisen ammattikorkeakoulun** luonteva yhteistyökumppani on Mikkelin ammattikorkeakoulu, jolla on myös kansalaistoiminnan, nuorisotyön ja kulttuurituotannon koulutusta. Humanistisen ammattikorkeakoulun ja Mikkelin ammattikorkeakoulun pohjalle rakentuva uusi ammattikorkeakoulu synnyttäisi edellä mainituille aloille vahvan osaamiskeskittymän.
- **Diakonia-ammattikorkeakoulun** tulee syventää yhteistyötään erityisesti Laurea-ammattikorkeakoulun ja Humanistisen ammattikorkeakoulun kanssa.

3.3. YLIOPISTOJEN JA AMMATTIKORKEAKOULUJEN STRATEGISET LIITTOUTUMAT

Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen lisäarvoa tuottavan yhteistyön tiivistäminen voidaan parhaiten toteuttaa sopimus pohjaisesti strategisten liittoutumien avulla niin, että korkeakoulujen yhteisessä strategiaryhmässä on korkeakoulujen johdon lisäksi mukana alueen ja elinkeinoelämän edustajia. Liittoutumat ovat perusteltuja erityisesti alueilla, joissa väestön ikärakenteen muutokset ovat suhteellisen voimakkaita. Strategisten liittoutuminen avulla turvataan alueen monipuolinen koulutustarjonta ja riittävä tutkimus- ja kehittämistoiminta nykyistä organisoituneemmalla tavalla, jota tuetaan resurssien tehokkaalla käytöllä. Strategiseen liittoutumaan perustuva yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen yhteinen tavoitekoko on pääsääntöisesti noin **8 000 kokopäiväistä opiskelijaa**.

Korkeakoulujen strategisissa liittoutumissa korkeakoulujen johto ja ammattikorkeakoulujen ylläpitäjät käsittelevät yhteisessä strategiaryhmässä kaikki keskeiset suunnitteluasiakirjat sekä sitoutuvat viemään sovittuja asioita eteenpäin omissa päätöksentekoaikavälissään. Korkeakoulujen hallituksissa toteutetaan ristiinedustus. Lisäksi strategiaryhmän käyttöön voidaan koota alueellisia voimavaroja yhteisesti sovittujen tavoitteiden edistämiseksi. Myöhemmin tämä voi johtaa yhteisen sitovan strategisen päätöksentekoaikavälisen muodostumiseen siten, että kullakin korkeakoululla on kuitenkin edelleen omaan tehtäväänsä ja profiiliinsa hyvin sopivat omat hallintoelimet.

Yliopiston ja ammattikorkeakoulun väliset strategiset liittoutumat ovat perusteltuja:

- Lappeenrannan teknillinen yliopisto ja Etelä-Karjalan ammattikorkeakoulu ovat tiivistäneet strategista yhteistyötään. Yhteistyön laajentamista Mikkelin ammattikorkeakoulun ja Kymenlaakson ammattikorkeakoulun kanssa on edistettävä..

- Vaasan yliopisto ja Vaasan ammattikorkeakoulu ovat tiivistäneet strategista yhteistyötään. Selvitetään edellytyksiä syventää yhteistyötä Vaasan yliopiston, Vaasan ammattikorkeakoulun, Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulun ja Seinäjoen ammattikorkeakoulun välillä.
- Lapin yliopisto, Rovaniemen ammattikorkeakoulu ja Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu ovat vahvistamassa strategista liittoutumaansa **Lapin korkeakouluyhteisönä** (8 300 opiskelijaa).

3.4. YLIOPISTOKESKUKSET JA MUUT ALUEELLISET KESKITTYMÄT

Yliopistokeskukset (Lahti, Kajaani, Kokkola, Mikkeli, Pori ja Seinäjoki) syntyivät 2000-luvun alkupuolella vastauksena alueellisiin kehittämistarpeisiin. Yliopistokeskukset ovat usean yliopiston verkostomainen yhteistyörakenne. Yliopistokeskusten toimintaa on kehitetty pääosin alueen rahoituksella ja rakennerahastovaroin.

Korkeakoulukentässä on tapahtunut ja tapahtumassa suuria muutoksia, joilla on vaikutusta myös yliopistokeskusten toimintaan. Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen tutkintoon johtava koulutus tulee vähenemään merkittävästi vuoteen 2020 mennessä. Samanaikaisesti aikuiskoulutuksen merkitys on kasvamassa. Yliopistokeskuksia kehitetään aikuiskoulutuksen koordinaatio- ja resurssikeskuksina koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelman linjausten mukaisesti. Kehittämistä linjataan vuonna 2008 toteutettavan yliopistokeskusten arvioinnin jälkeen.

Ammattikorkeakoulut ovat vakiinnuttaneet paikkansa suomalaisessa korkeakoulukentässä. Ammattikorkeakoulujen tehtävissä korostetaan aluevaikuttavuutta ja työelämän tarpeita. Korkeakoulujen profiilien selkeyttäminen on avannut mahdollisuudet yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja innovaatiojärjestelmän toimijoiden uudennaiselle yhteistyölle. Tämä merkitsee, että alueilla voi perustellusti olla yliopistokeskuksia laajemminkin tarvetta verkostopohjaiseen alueelliseen yhteistyöhön,

Yliopistot muuttuvat itsenäisiksi oikeushenkilöiksi, joiden toiminta käynnistyy koko laajuudessa vuonna 2010. Tässä yhteydessä yliopistot joutuvat arvioimaan myös alueellisen toimipisteverkkonsa uuden strategiansa valossa.

Alueilla on syytä arvioida, minne ne tulevaisuudessa kohdentavat voimavarojaan. Jatkossa myös rakennerahastovarot vähenevät. Vain riittävän laadukkaat korkeakouluyksiköt kiinnostavat yhteistyökumppaneina alueen ulkopuolisia korkeakouluja sekä innovaatiojärjestelmän muita toimijoita kansallisesti ja kansainvälisesti.

Korkeakoulujen aluevaikuttavuuden vahvistamiseksi:

- Erityisen tärkeää on, että alueet huolehtivat itsenäisten korkeakoulujensa toimintaedellytyksistä, mikä edellyttää panostuksia ammattikorkeakoulujen tutkimus- ja kehitystyön vahvistamiseen.
- Ammattikorkeakoulut uudistavat tutkimus- ja kehitystyön strategiansa tiiviissä yhteistyössä työelämän ja muiden innovaatiojärjestelmän keskeisten toimijoiden kanssa.
- Mikäli alueella tarvitaan oman korkeakoulun osaamista täydentävää alueen ulkopuolista korkeakouluosaamista, niin tätä toteutetaan sopimus pohjaisesti. Korkeakoulut ja alueet huolehtivat kuten nykyisinkin (aluehallintoviranomaiset erityisesti EU-rahoituksella, kunnat ja yritykset oman harkintansa mukaisesti nykyisessä laajuudessa) tarvittavasta rahoituksesta.

4. KORKEAKOULUJEN SISÄISET JA ALAKOHTAISET RAKENTEET

4.1. SISÄISET KOULUTUS- JA TUTKIMUSRAKENTEET

Nykyinen korkeakouluverkko on alueellisesti kattava, mutta toimipisteverkoltaan hajaantunut. Korkeakouluilla on monia pieniä ja kapea-alaisia aluetoimipisteitä, joiden yhteydet korkeakoulukokonaisuuteen ovat heikot. Eräissä maakunnissa alueen t&k -toiminta on lähes kokonaan korkeakoulujen vastuulla. Useilla aloilla koulutus- ja tutkimustoimintaa toteutetaan liian pienissä laitoksissa/yksiköissä.

Maamme 20 yliopistoa sijaitsevat 11 paikkakunnalla. Sivutoimipisteineen ne antavat pysyväisluontoista tutkintoon johtavaa koulutusta yli 20 paikkakunnalla. Lisäksi eräillä muilla paikkakunnalla on toteutettu rakennerahastovaroin maisteriohjelmia. Yliopistoissa on myös monia aloittajamääriltään pieniä koulutusohjelmia. Yliopistoilla on tällä hetkellä omia aikuiskoulutustoimipisteitä noin 20 paikkakunnalla ja koulutusta järjestetään yhteistyöorganisaatioiden kanssa noin 200 paikkakunnalla. Yliopistojen tutkimusasemia on 20, ja muiden hallinnonalojen tutkimusasemia on lisäksi yli 70.

Vuodesta 2009 alkaen 26 ammattikorkeakoulun nuorten tutkintoon johtavaa koulutusta järjestetään 68 paikkakunnalla. Lisäksi ammattikorkeakoulujen aikuiskoulutusta toteutetaan monilla paikkakunnilla. Ammattikorkeakouluissa alle 40 aloittajan koulutusohjelmia on yli 200. Osa koulutusohjelmista toteutetaan hajautettuna usealle paikkakunnalle.

Koulutuksen ja tutkimuksen sisällöllistä kehittämistyötä tehdään myös verkostomaisesti. Yliopistosektorilla toimii valtakunnallisia teemakohtaisia verkostoja, jotka yhdistävät usealla paikkakunnalla toimivien yksiköiden toimintaa. Ammattikorkeakoulusektorilla toimii ammattikorkeakoulujen välisiä sekä valtakunnallisia ammattikorkeakoulutuksen kehittämisverkostoja. Verkostoissa mukana olevat korkeakoulut huolehtivat toiminnan resursoinnista.

Korkeakoulujen rakenteet järjestetään niin, että ne luovat riittävän vahvan ja monipuolisen pohjan laadukkaalle myös työ- ja elinkeinoelämän tarpeet huomioon ottavalle koulutus- ja tutkimustoiminnalle. Korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten yhteistyön lisäämisen tavoitteena on osaamisen ja infrastruktuurien käytön sekä kansainvälisen yhteistyön parempi hyödyntäminen. Korkeakouluverkon

tiivistyessä tulee kehittää osaamisen siirtoon ja tutkimustulosten parempaan hyödyntämiseen liittyviä mekanismeja vaikuttavuuden vahvistamiseksi.

Koulutus- ja tutkimusrakenteiden kehittämiseksi:

- Yliopistojen koulutus- ja tutkimustoiminnan suuntaamiseksi yliopistot uudistavat strategiansa uudessa oikeushenkilöasemassa vuoden 2010 alussa. Strategioissa käsitellään tutkimuksen ja tutkintoon johtavan koulutuksen lisäksi myös elinikäisen oppimisen edistämistä ja yhteiskunnallista vuorovaikutusta.
- Myös ammattikorkeakoulut uudistavat strategiansa vuoteen 2010 mennessä.
- Tutkimuksen osalta tavoitteena on vahvistaa profiloitumista ja painoaloja siten, että yliopistoilla on paremmat edellytykset kilpailla kansallisesta ja kansainvälisestä tutkimusrahoituksesta. Yliopistot sitoutuvat painoalojensa kehittämiseen sisäisessä rahanjaossa.
- Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen koulutusohjelmat järjestetään niin, että koulutusohjelmien sisäänottojen tavoitekoko on pääsääntöisesti vähintään 40 opiskelijaa. Korkeakoulujen välisistä työnjaoista sopimalla koulutusvastuita järjestetään suuremmiksi kokonaisuuksiksi. Pienillä aloilla voidaan toteuttaa sisäänottoja vuorovuosina.
- Aloilla, jotka ovat korkeakoulun profiilin kannalta tai kansallisesti merkittäviä, voidaan näistä määrällisistä tavoitteista perustellusti poiketa.
- Tutkimusympäristöjen ja monitieteisyyden vahvistamiseksi yliopistojen laitos-/yksikkörakenne kootaan suuremmiksi kokonaisuuksiksi, joissa tavoitteena on pääsääntöisesti vähintään 5 professorin laitos-/yksikkökoko.
- Yliopistot muodostavat yliopistojen ja tutkimuslaitosten yhteisiä laitoksia. Yliopistot, ammattikorkeakoulut ja tutkimuslaitokset (ml. tutkimusasemaverkosto) tiivistävät yhteistyötään yhteisillä tutkimusohjelmilla, kampuksilla ja muilla toimintarakenteilla. Tämä otetaan lähtökohdaksi sektoritutkimuksen rakenteellisen kehittämisen toimenpideohjelman valmistelussa.
- Ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen välistä yhteistyötä täydennyskoulutuksessa lisätään. Korkeakoulujen täydennyskoulutuksen rakenteesta ja rahoituksesta tekee ehdotuksen aikuiskoulutuksen kokonaisuudistusta valmisteleva johtoryhmä.
- Ammattikorkeakoulujen koulutuspaikkojen ja resurssien tarkoituksenmukaisemmaksi kohdentamiseksi koulutuspaikkojen käyttöä joustavoitetaan nuorten ja aikuisten koulutuksen välillä.

4.2. ALAKOHTAINEN KEHITTÄMINEN

Korkeakoulujen koulutus- ja tutkimusalojen tasapainoinen valtakunnallinen kehittäminen turvataan. Alakohtaisia rakenteita ja koulutussisältöjä kehitetään rakenteellisen kehittämisen tavoitteiden mukaisesti korkeakoulusektoreiden sisällä ja välillä. Kehittämislle tarjoavat hyvän pohjan yliopistojen nykyiset alakohtaiset kokoukset ja ammattikorkeakoulujen ARENE:n alakohtaiset työryhmät. Arviointien ja kansainvälisten vertailujen hyödyntäminen koulutus- ja tutkimusalojen kehittämisessä korostuu.

Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen tulee vakiinnuttaa korkeakoulusektoreiden alakohtaisia yhteistyörakenteita yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen rehtorien neuvostojen johdolla.

Koulutusaloittaisia rakenteellisia kehittämistarpeita on korkeakouluissa useilla aloilla. Varsinkin yliopistoissa suurilla koulutusaloilla, kuten humanistinen, luonnontieteellinen ja yhteiskuntatieteellinen koulutusala, toimii suurien yksiköiden rinnalla runsaasti pieniä kapea-alaisia yksiköitä. Yhteiskunnan sivistys- ja osaamistarpeiden kannalta on huolehdittava myös pienten erityisalojen koulutus- ja tutkimustarpeista.

Opetusministeriö on toteuttanut monia koulutusaloittaisia selvityksiä ja käynnistänyt alakohtaisia kehittämishankkeita, joiden pohjalta aloja kehitetään seuraavasti:

Liiketoimintaosaaminen

Liiketoimintaosaamisen tutkimustoimintaa kootaan suuremmiksi kokonaisuuksiksi, kansainvälistä yhteistyötä vahvistetaan ja runsasta yksikkömäärää karsitaan molemmilla korkeakoulusektoreilla. Alan koulutus- ja tutkimustoimintaa profiloidaan monialaisuuden tarjoamia mahdollisuuksia hyödyntäen. Tutkimustoiminnan vahvistamiseksi alan yliopistoverkkoa kootaan siten, että koulutus- ja tutkimustoiminta keskittyy nykyistä enemmän sivutoimipisteistä pääkampuksille. Alueiden liike-

toimintaosaamisen tarpeet tyydytetään ammattikorkeakoulujen koulutus- ja tutkimustoimintaa hyödyntäen.

- Ammattikorkeakoulujen liiketoimintaosaamista vahvistetaan lakkauttamalla pieniä toimipisteitä.
- Yliopistojen tutkinnonanto-oikeuksia ei pääosin laajenneta. Poikkeuksen muodostaa Itä-Suomen yliopisto, jonne annetaan kauppatieteiden tutkinnonanto-oikeus.
- Osana Itä- ja Kaakkois-Suomen liiketoimintaosaamisen koulutusta selvitetään Helsingin kauppakorkeakoulun englanninkielisen kandidaattikoulutuksen asema Mikkeliissä. Etelä-Savon liiketoimintaosaamisen kansainvälisen koulutuksen turvaamiseksi Mikkelin ammattikorkeakoulun englanninkielistä kaupan ja hallinnon koulutusta kehitetään. Tarvittaessa Lappeenrannan teknillinen yliopisto voi ottaa vastuulleen Mikkeliissä tarjottavan yliopistokoulutuksen. Tämä edellyttää, että yliopisto ja alue huolehtivat rahoituksesta.

Tekniikan ala

Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa vuosiksi 2008-2012 päätetty koulutustarjonnan mitoittaminen edellyttää merkittävää korkeakoulutettavien määrän supistamista. Tekniikan alan koulutusmäärien muutokset toteutetaan koulutusyksiköitä vähentämällä. Vähennysten suuntaamisessa otetaan huomioon nykyisten yksiköiden toimintakyky ja vaikuttavuus, rekrytointipohjan riittävyys sekä yritysten ja elinkeinoelämän tarpeet.

Tekniikan alan yliopistoyksiköissä on opiskelijarekrytoinnissa ongelmia tietotekniikassa ja sähkötekniikassa. Teknillistä korkeakoulua ja Tampereen teknillistä yliopistoa lukuun ottamatta. Strategisesti tärkeiden koulutus- ja tutkimusalojen kehittämiseksi alan koulutus- ja tutkimusrakenteita tulee koota yhteen.

- Yliopistojen teknillistieteellisen opetuksen ja tutkimuksen vahvistamiseksi koulutus- ja tutkimustoiminta keskitetään pääkampuksille. Tampereen teknillinen yliopisto, Lappeenrannan teknillinen yliopisto ja Oulun yliopisto kokoavat alueellista toimipisteverkkoaan niin, että sivutoimipisteitä on oleellisesti nykyistä vähemmän ja jäljelle jääneiden toimintaedellytyksiä parannetaan.
- Yliopistojen tietotekniikan ja sähkötekniikan koulutus keskitetään suuriin yksiköihin.
- Ammattikorkeakouluissa vähennetään tekniikan alan yksiköitä.

Sosiaalityö ja nuorisoala

Sosiaalialan koulutusta ja tutkimusta kehitetään tiiviissä yhteistyössä sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön, sen alaisten organisaatioiden ja kuntien kanssa. Tavoitteena on kehittää koulutusratkaisuja, joilla alan työvoiman riittävyys voidaan turvata ja vahvistaa palvelusektoria koskevaa tutkimus- ja innovaatiotoimintaa.

- Sosiaalityön koulutusta antavista sivupisteistä luovutaan ja keskitetään alan koulutus- ja tutkimus yliopistopaikkakunnille selvitysryhmän ehdotusten mukaisesti.
- Sosiaalityön työvoimatarpeisiin vastataan muiden toimien lisäksi kehittämällä tutkintoa täydentävää koulutusta siten, että alalla työskentelevä henkilöstö voi pätevoitua sosiaalityöntekijän tehtäviin suorittamalla sosiaalityön pääaineopintoja erillisinä opintoina.
- Nuorisoalan koulutusta järjestävät pääasiassa ammattikorkeakoulut, joita yliopistot tukevat tutkimusosaamisellaan.

Opettajankoulutus

Yliopistot huolehtivat siitä, että opettajankoulutusyksiköt ovat koulutuksen ja tutkimuksen tarpeiden kannalta opetustarjonnaltaan ja henkilöstörakenteeltaan tarpeeksi monipuolisia ja resursseiltaan riittäviä.

Lastentarhan-, luokan- ja aineenopettajakoulutus tulee järjestää niin, että yhteistyö eri koulutuksien välillä on tiivistä ja antaa mahdollisuudet monipuoliseen opettajakelpoisuuden hankkimiseen. Opettajaksi opiskelevien sivuaineopintojen valintamahdollisuuksia tulee parantaa. Kaikkien sivutoimipisteiden toiminnan yhteyttä emoyliopistoon tulee huomattavasti vahvistaa ja lähentää.

- Opettajankoulutusta antavista pää- ja erillisyyksiköistä muodostetaan hallinnollisesti yhtenäinen kokonaisuus, jolla on yhteinen strategia sekä koulutustarjonnan kehittämisen ja voimavarojen käytön suunnitelma. Näin voidaan vahvistaa opettajankoulutukseen kuuluvaa tutkimusta ja parantaa sivuaineopintojen valintamahdollisuuksia
- Opiskelijamääriltään pienillä opettajankoulutusaloilla siirrytään vuorovuosittain tapahtuvaan opiskelijavalintaan. Tämä koskee erityisesti käsityön opettajankoulutusta Helsingin, Joensuun ja Turun yliopistoissa sekä musiikinopettajankoulutusta Jyväskylän ja Oulun yliopistoissa.

Hammaslääketiede

Hammaslääkärikoulutusta lisätään väestön terveystalouden turvaamiseksi. Lisäksi koulutuksen läpäisyä tehostetaan.

- Koko maan hammaslääkärivajeen korjaamisen erityistoimenpiteet arvioidaan erikseen. Yliopistojen strategioiden uusimisen yhteydessä vuonna 2010 arvioidaan tarve avata koulutus Itä-Suomessa.
- Yliopistot toteuttavat pikaisesti toimenpiteitä, joilla hammaslääketieteen opetusta kehitetään niin, että se kannustaa opiskelijoita tutkinnon suorittamiseen.
- Alueellisen vaikuttavuuden vahvistamiseksi opintoihin liittyvää kliinistä harjoittelua hajautetaan. Rahoitusmahdollisuudet selvitetään yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa.

Erikoislääkäri- ja erikoishammaslääkärikoulutus

Erikoisalojen koulutuksen määrät ja sisällöt vastaavat pääsääntöisesti tehdyn selvityksen mukaan palvelujärjestelmän tarpeisiin. Myöskään kansainvälinen kehitys ei edellytä niiden lisäämistä. Yleislääketieteen osaamista on kehitettävä kaikessa lääkärikoulutuksessa.

- Erikoislääkäri- ja erikoishammaslääkärikoulutuksessa ei perusteta uusia erikoisalvoja.

Metsäala

Ammattikorkeakoulutuksessa metsäalan koulutus on hajautunutta ja yksiköitä tulisi koota suuremmiksi ja profiloituneemmiksi kokonaisuuksiksi vetovoiman kehittämiseksi ja läpäisyn parantamiseksi. Yhteistyötä yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja alan tutkimuslaitosten kanssa vahvistetaan.

- Metsäalan koulutusta korkeakouluissa vähennetään yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa sisäänottoja pienentämällä.
- Metsäalan koulutusverkosto säilytetään edelleen maan kattavana, mutta ammattikorkeakoulujen metsäalan yksikkömäärä vähennetään nykyisestä.

Kulttuuriala

Ammattikorkeakoulujen kuvataiteen koulutusta antavat yksiköt ovat pääosin pieniä, jolloin yksiköiden vähentäminen ja koulutuksen keskittäminen on perusteltua.

- Kuvataidealan koulutus on tarkoituksenmukaista lakkauttaa kahdesta yksiköstä

Viestintäalan supistamistarpeet edellyttävät ammattikorkeakoulujen aloituspaikkojen vähentämistä ja uudelleensuuntaamista.

- Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelman mukainen koulutustarjonnan mitoitus edellyttää viestinnän koulutustarjonnan merkittävää vähentämistä ammattikorkeakouluista. Viestintäalan vähennykset edellyttävät ammattikorkeakoulujen koulutusyksiköiden lakkauttamista

Elokuva- ja tv- alan koulutus tapahtuu pienissä yksiköissä, joiden kustannukset ovat alan erikoisluonteesta johtuen korkeat. Alan korkeakoulurakenteiden kehittämiseksi:

- Elokuva- ja tv-alan opetus ammattikorkeakouluissa keskitetään neljään yksikköön.

Matkailuala

Useat korkeakoulut ovat tehneet aloitteita koulutuksen laajentamisesta matkailualalla. Yliopistoissa ei avata uusia koulutusaloja.

- Matkailualan koulutuksen päävastuu on ammattikorkeakouluilla, joita yliopistot tukevat tutkimustoiminnallaan. Yliopistot harjoittavat matkailuun liittyvää tutkimusta erityisesti Lapin yliopistossa ja Joensuun yliopistossa.
- Lapin korkeakoulu-yhteisö perustaa matkailualan tutkimus- ja koulutusinstituutin.

Turvallisuusala

Useat korkeakoulut ovat tehneet aloitteita koulutuksen laajentamisesta turvallisuusalalla. Laurea - ammattikorkeakoulu tarjoaa alalla ammattikorkeakoulu- ja ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtavaa koulutusta.

- Turvallisuusalan koulutuksen päävastuu on ammattikorkeakouluilla..
- Yliopistojen tutkimustoiminta sekä alalla toimiville suunnattu täydennyskoulutus tukevat turvallisuusalan kehittämistä ja alan osaamistason nostamista.

- Alan koulutusvastuuta ei laajenneta uusiin koulutusyksiköihin.

Biotieteet

Biotieteiden kansallista kehittämistä jatketaan.

- Biokeskus Suomesta tulee alan valtakunnallinen koordinaatioyksikkö. Biokeskusten taustayliopistot vastaavat biokeskusten perusrahoituksesta.
- Suomen molekyyli lääketieteen instituutti (FIMM) vahvistaa rakenteitaan ja rahoitusperustansa tutkimuslaitosten kanssa.
- Bioalan kehittämiseksi valmistellaan valtakunnallinen erillisohjelma vuosille 2010-2013. Sen piiriin kuuluvat Biokeskus Suomi ja FIMM

Tieteen ja innovaatioiden sekä korkeakoulututkimuksen kehittäminen

Vahvistetaan tieteen ja innovaatioiden tutkimusta sekä korkeakoulututkimusta keskittämällä toimintaa Helsingin, Jyväskylän ja Turun yliopistoihin Samalla vahvistetaan koulutuksen talouden tutkimusta.

5. RUOTSINKIELINEN KORKEAKOULUVERKKO

Ruotsinkielistä korkeakouluverkkoa kehitetään niin, että korkeakoulujen rakenteellisen kehittämisen tavoitteiden rinnalla turvataan ruotsinkielisen väestön koulutustarjonta. Tutkimus- ja koulutus-toiminnassa ruotsinkieliset korkeakoulut lisäävät yhteistyötään pohjoismaisten korkeakoulujen kanssa.

- Ruotsinkielisen korkeakoulutuksen strategiseksi kehittämiseksi korkeakoulut perustavat luvussa 3.3. tarkoitetun strategisen liittoutuman, jonka yhteinen strateginen johtoryhmä koostuu korkeakoulujen johdosta ja ulkopuolisista asiantuntijajäsenistä. Samordningsdelegation för den svenskspråkiga högskoleutbildningen -neuvottelukunnan toiminta lakkautetaan.
- Pääkaupunkiseudulla tiivistetään ruotsinkielisen korkeakoulutuksen yhteistyörakenteita:
  - Svenska social- och kommunalhögskolanin asema Helsingin yliopistossa selkeytetään lainsäädännössä.
  - Svenska Handelshögskolan ja Helsingin yliopisto tiivistävät yhteistyötään yhteistyökumppaninaan Arcada.
- Taideyliopisto ja Innovaatioyliopisto ovat kaksikielisiä yliopistoja nykyisessä laajuudessaan.
- Päävastuu ruotsinkielisestä liiketalouden korkeakoulutuksesta on Svenska Handelshögskolanilla. Ekonomikoulutusta annetaan myös Åbo Akademiassa.
- Arcada ja Yrkeshögskolan Novia sopivat keskenään eri koulutusalojen valtakunnallisesta työnjaosta. Yhtenä pidemmän välin vaihtoehtona on yhtenäisen ruotsinkielisen ammattikorkeakoulun perustaminen.
- Liiketalouden ammattikorkeakoulutusta keskitetään nykyistä harvemmille paikkakunnille.

6. KIRJASTO- JA TIETOPALVELUT SEKÄ YHTEISET TIETOJÄRJESTELMÄT

Yliopistosektorilla on nykyisin 61 hallinnollista kirjastoyksikköä ja 183 toimipistettä, ammattikorkeakoulusektorilla 32 hallinnollista kirjastoyksikköä ja 176 toimipistettä. Tavoitteena on, että vuoteen 2020 mennessä korkeakoulujen kirjastoverkko toimii palvelukeskustyyppisellä rakenteella, jossa toiminta on keskitetty nykyistä harvalukuisempiin vahvoihin fyysisiin kampuskirjastoihin. Tavoitteena on myös toimivat sähköiset palvelurakenteet.

Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen kirjastoja kehitetään niin, että:

- Siirrytään nykyisistä laitos- ja tiedekuntakohtaista kirjastoista suurempiin kirjasto- ja tietopalvelukeskuksiin, joita perustetaan korkeintaan muutama yliopistoa kohden. Pyritään yhdistämään tieteenalojen kirjastoja ja edistämään kirjastoyhteistyötä eri yliopistojen ja tutkimuslaitosten kesken. Kehittämisessä otetaan huomioon myös yhteistyömahdollisuudet kunnallisen kirjastoverkon kanssa.
- Kirjastojen keskittämisessä otetaan huomioon alojen ja korkeakoulujen erilaiset tarpeet ja kehittämisessä voidaan edetä erilaisessa aikataulussa.
- Opetusministeriö asettaa hankkeen edistämään ja koordinoimaan korkeakoulukirjastojen rakenteellista kehittämistä.
- Kansalliskirjaston asemaa kaikkien kirjastojen palvelukeskuksena vahvistetaan.
- Kansalliskirjaston Mikkelissä sijaitsevan Mikrokuvaus- ja konservointilaitoksen digitointitoiminta vakinaistetaan.
- Perustetaan vuoteen 2012 mennessä kansallinen digitaalinen kirjasto.

Korkeakouluissa on tällä hetkellä lukuisia erilaisia tietojärjestelmiä hoitamassa samoja tai samankaltaisia perusprosesseja. Tilanne ei ole resurssien tarkoituksenmukaisen käytön kannalta kestävä. Yhtenä suurimmista tietojärjestelmiin liittyvistä ongelmista on ajantasaisen, yhdenmukaisen tiedon vaikea saatavuus esimerkiksi johtamista palveleviin tietojärjestelmiin. Tavoitteena on korkeakoululaitoksen toimivuuden merkittävä tehostaminen keskittämällä palveluja, yhtenäistämällä tietojärjestelmiä ja kehittämällä sähköisiä palveluja ja sähköistä asiointia.

Korkeakoulujen tietohallintoa kehitetään siten, että:

- Korkeakoulujen kaikille yhteiset perusprosessit yhdenmukaistetaan kehittämällä perustietojärjestelmiä siten, että voidaan luopua yksittäisten, vanhentuvien järjestelmien käytöstä vuoteen 2015 mennessä.
- Korkeakoulujen toimintaa tuetaan yhtenäistämällä tietovarantoja. Näin mahdollistetaan sähköisten palvelujen ja sähköisen asiainnin laaja käyttöönotto.

7. KORKEAKOULUJEN RAKENTEELLISEN KEHITTÄMISEN TOTEUTUS JA SEURANTA

Korkeakoulujen rakenteellinen kehittäminen on opetusministeriön ja korkeakoulujen välinen aito vuorovaikutusprosessi, joka pitkälti pohjautuu yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen itse vireille panemiin hankkeisiin. Nyt määritellyt suuntaviivat toimivat keskustelupohjana yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen kanssa käytävissä tavoite- ja tulosneuvotteluissa keväällä 2008.

Yliopistot ja ammattikorkeakoulut uudistavat strategiansa vuoteen 2010 mennessä. Tämän strategia-työn pohjalta opetusministeriö valmistelee yksityiskohtaisemman korkeakoulujen rakenteellisen kehittämisen toimenpideohjelman vuosille 2010-2012. Korkeakoulujen yhdistymiset edellyttävät opetusministeriön, korkeakoulujen johdon ja ylläpitäjien kesken tiivistä yhteistyötä ja yhteistä tahdon muodostusta.

Tavoite- ja tulosneuvottelujen raportoinnin lisäksi kehitystä seurataan erilaisin indikaattorein ja toteumatietoja käytetään korkeakoulujen tuloksellisuusrahoituksen yhtenä perusteena. Korkeakoulujen rakenteellisen kehittämisen toimet ja niiden vaikutukset arvioidaan.

Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen tulos- ja tavoiteneuvotteluissa korkeakoulujen toimintaa tarkastellaan käyttäen kriteereinä mm. vetovoimaisuutta, läpäisyä, tutkintoaikoja, tieteellistä julkaisutoimintaa, resurssien tehokasta käyttöä ja tutkinnon suorittaneiden työllistymistä sekä elinikäisen oppimisen toteutumista.

Korkeakoulujen kanssa sovitaan tarvittavista kehittämistoimista niin, että uudet korkeakoulurakenteet ovat käytössä pääosin vuoteen 2012 mennessä. Kehittämisvastuu on korkeakouluilla, mutta opetusministeriö kehittää seurantakriteereitä yhteistyössä korkeakoulujen kanssa ja ottaa saavutetut tulokset huomioon korkeakoulujen rahoituksessa.

Vuosina 2012 ja 2016 toteutetaan korkeakoulujen rakenteellisen kehittämisen toimenpiteiden vaikutusten väliarvioinnit ja kokonaisuutena uusi korkeakoululaitos arvioidaan kansainvälisesti vuonna 2020.

LIITE

Taulukko 1.

Korkeakouluverkko 2008

Yliopistot	FTE-opiskelijat*	Ammattikorkeakoulut	FTE-opiskelijat*
Helsingin yliopisto	25 747	Metropolia amk	10 730
Turun yliopisto	11 364	Haaga-Helia amk	7 499
Oulun yliopisto	11 070	Turun amk	7 464
Tampereen yliopisto	10 335	Laurea-amk	6 224
Jyväskylän yliopisto	10 288	Oulun seudun amk	5 741
Teknillinen korkeakoulu	9 171	Savonia-amk	5 361
Tampereen teknill.yliopisto	7 483	Jyväskylän amk	5 141
Joensuun yliopisto	5 762	Hämeen amk	4 908
Kuopion yliopisto	4 543	Satakunnan amk	4 697
Åbo Akademi	4 462	Tampereen amk	4 208
Lappeenrannan teknill. yo	3 654	Lahden amk	4 010
Lapin yliopisto	3 530	Seinäjoen amk	3 624
Vaasan yliopisto	3 359	Kymenlaakson amk	3 469
Helsingin kauppakorkeak.	3 135	Mikkelin amk	3 462
<i>Turun kauppakorkeakoulu</i>	<i>1 652</i>	Pohjois-Karjalan amk	3 275
<i>Svenska handelshögskolan</i>	<i>1 644</i>	Pirkanmaan amk	3 246
<i>Taideteollinen korkeakoulu</i>	<i>1 307</i>	Novia	2 720
<i>Sibelius-Akatemia</i>	<i>1 006</i>	Vaasan amk	2 694
<i>Teatterikorkeakoulu</i>	<i>329</i>	Keski-Pohjanmaan amk	2 625
<i>Kuvataideakatemia</i>	<i>198</i>	Rovaniemen amk	2 522
		<i>Diakonia-amk</i>	<i>2 402</i>
		<i>Etelä-Karjalan amk</i>	<i>2 309</i>
		<i>Kemi-Tornion amk</i>	<i>2 254</i>
		<i>Arcada-Nylands Svenska</i>	<i>1 648</i>
		<i>Kajaanin amk</i>	<i>1 562</i>
		<i>Humanistinen amk</i>	<i>1 084</i>

Taulukko 2.

OPETUSMINISTERIÖN VISIO KORKEAKOULUVERKOSTA 2020

Yliopistot ja niiden väliset yhteistyörakenteet	FTE-opiskelijat*
Sisä-Suomen yliopistoallianssi (JY, TaY, TTY)	29 700
Helsingin yliopisto ja Svenska handelshögskolan	27 400
Innovaatioyliopisto (TKK, HKKK, TaiK)	13 600
Turun uusi yliopisto (TY, TKKK)	13 000
Oulun yliopisto	11 000
Itä-Suomen yliopisto (JoY, KY)	10 300
Åbo Akademi	4 500
Lappeenrannan teknillinen yliopisto	3 600
Lapin yliopisto	3 500
Vaasan yliopisto	3 300
Taideyliopisto (TeaK,Kuva)/Sibelius-Akatemia	1 500
Ammattikorkeakoulut ja niiden väliset yhteistyörakenteet	
Metropolia/Laurea ammattikorkeakoulut	17 000
Turun/Satakunnan ammattikorkeakoulut	12 100
Etelä-Karjalan/Mikkelin/Kymenlaakson ammattikorkeakoulut ja HUMAK	10 300
Lahden /Hämeen ammattikorkeakoulut	8 900
Vaasan/Seinäjoen/Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulut	8 900
Savonia/Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulut	8 600
Haaga-Helia	7 500
Tampereen/Pirkanmaan ammattikorkeakoulut	7 400
Oulun seudun/Kajaanin ammattikorkeakoulut	7 300
Jyväskylän ammattikorkeakoulu	5 100
Rovaniemen/Kemi-Tornion ammattikorkeakoulut	4 800
Arcada/Novia ammattikorkeakoulut	4 300
Diakonia-ammattikorkeakoulu	2 400
Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen väliset strategiset liittoutumat	
Kaakkois-Suomi: LTY, EKAMK, KyAMK, MAMK, HUMAK	
Lappi: LY, ROAMK, KTAMK	
Ruotsinkieliset: Arcada, Novia, ÅA, SHH ja HY(ruotsinkielinen koulutus)	

* Vuoden 2006 opiskelijamäärä

Lähde: KOTA ja AMKOTA

Taulukko 3.
Korkeakoulujen tunnuslukuja 2006 ja visio tavoitteista 2020

	Ammattikorkeakoulut		Yliopistot	
	2006	2020	2006	2020
Korkeakoulujen lukumäärä	29	enint. 18	20	enint. 15
Opiskelijat (FTE)	105 000	95 000	120 000	105 000
Opiskelijat (FTE)/opettajat	17,8	16,0	14,3	12,5
Perustutkinnot/opettajat	3,5	3,7	1,6	1,9
Läpäisyprosentti ¹	70,3	76,0	55,4	70
Tutkinnon suorittaneiden työllistyminen ja jatko-opintoihin sijoittuminen (%) ²	88,7 ³	90,8	88,8 ³	91,0
Tohtorin tutkinnot/ professori			0,6	0,8
Tieteelliset julkaisut/ opetus- ja tutkimushenkilökunta			1,7	2,2

¹Vuoden 2000 ammattikorkeakoulututkinnon uusien opiskelijoiden koulutuksen läpäisy (tutkinnot) 6 - vuoden kuluttua aloittamisesta. Ammattikorkeakouluissa nuorten koulutus, yliopistoissa perustutkinnot (Tilastokeskus)

²Kuvaa työllistymisen ja jatko-opintoihin sijoittumisen tilannetta vuoden lopussa. Tarkastelussa ovat kyseisen vuoden heinäkuun loppuun mennessä ja kolmen edeltävän vuoden aikana suoritettut tutkinnot

³Vuoden 2005 tieto

FTE-opiskelija

Laskennallinen kokopäiväinen opiskelijamäärä (FTE, full time equivalent) on laskennallinen luku, jossa osa-aikaiset opiskelijat on laskennallisesti muutettu kokoaikaisiksi tietyllä kertoimella.

Yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa:

FTE 0: poissaolevat opiskelijat.

FTE 0,5: läsnäolevat, ennen tilastovuotta aloittaneet alemman tai ylemmän korkeakoulututkinnon opiskelijat, jotka ovat edellisellä lukukaudella suorittaneet alle 30 opintopistettä. Läsnäolevat lisensiaatin-, tohtorin-, ja muun tutkinnon opiskelijat.

FTE 1: läsnäolevat, ennen tilastovuotta aloittaneet alemman tai ylemmän korkeakoulututkinnon opiskelijat, jotka ovat edellisellä lukukaudella suorittaneet 30 opintopistettä tai enemmän. Uudet, tilastovuonna aloittaneet ylemmän tai alemman korkeakoulututkinnon opiskelijat.

Perustutkinnot

Ammattikorkeakouluissa ammattikorkeakoulututkinnot, yliopistoissa ylemmät korkeakoulututkinnot.

Opettajat

Ammattikorkeakouluissa päätoimiset opettajat, yliopistoissa kaikki rahoituslähteet ml. laskennallinen tuntiope- tus